

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ

безперервного професійного навчання аудиторів

напрямок: *управління ризиками та бізнес-аналіз*

**тема: «Ідентифікація та оцінка ризиків
за даними фінансової звітності»**

Укладач:

Гнилицька Лариса Володимирівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, сертифікований бухгалтер-практик САР.

Запоріжжя – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ПЛАН ПРОГРАМИ ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ	5
ЗМІСТ ТЕМ ПРОГРАМИ ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ	6
МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ	9
ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ	9
ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ	10
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	12

ВСТУП

Однією з найважливіших проблем, з якою зіштовхуються вітчизняні суб'єкти господарювання є невизначеність їх функціонування, спричинена нестабільністю економіки, посиленням конкуренції з боку іноземного капіталу та загостренням соціально-політичної кризи в Україні. Як наслідок 80% суб'єктів підприємництва в Україні працюють поза потребами ринку, мають низьку конкурентоспроможність, або взагалі є потенційними банкрутами.

У зв'язку з цим виникає нагальне завдання щодо формування політики адаптації підприємства до впливу негативних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища з метою раннього виявлення (діагностики) найбільш істотних ризиків, і на цій основі прийнятті управлінських рішень щодо їх нівелювання.

Вибір політики управління ризиками певною мірою залежить від обґрунтованості думки аудитора не лише про повноту та достовірність відображення інформації про рівень впливу ризику на складові активів, капіталу і зобов'язань підприємства, але й про наявність намірів, потреб, можливості ліквідації або суттєвого скорочення обсягів господарської діяльності його контрагентів.

За цих умов діагностика, маючи на меті формування попередньої думки про безперервність діяльності підприємства, дає змогу систематизувати групи зовнішніх і внутрішніх факторів ризику, і провести оцінку масштабу їх впливу. Відповідно, вирішальним чинником впливу, який зумовлює нове бачення предметної сфери аудиту, стає сучасний контент очікувань користувачів щодо отримання інформації про чутливість компаній до майбутніх ризик-подій та забезпечення безперервності діяльності.

Розширення сфер застосування аудитором професійного судження передбачає формування нових знань та компетентностей при здійсненні

аудиторської діяльності, що потребує систематизації практики застосування методів діагностики корпоративних ризиків та оцінки їх впливу на безперервність діяльності підприємства.

За таких обставин удосконалення професійних знань аудиторів за презентованою темою обумовлюється необхідністю формування практичного підходу у забезпеченні доказовості професійного судження в аудиті з метою обґрунтування аудиторської думки щодо політики управління корпоративними ризиками у звіті аудитора.

Предмет освітньої програми – є теоретико-методичні та прикладні засади управління корпоративними ризиками за результатами діагностики, проведеної підрозділами внутрішнього аудиту підприємства та оціненої зовнішніми аудитором.

Мета освітнього заходу полягає у ознайомленні слухачів з основними видами корпоративних ризиків, причинами їх виникнення а також механізмами їх ідентифікації та протидії. На конкретних практичних прикладах показати можливість впровадження вітчизняних і зарубіжних методик діагностики як основного інструмента ідентифікації ризиків пов'язаних з технічним і фіктивним банкрутством суб'єктів господарювання.

Відповідно до поставленої мети передбачено виконання таких **завдань освітнього заходу**:

- обґрунтувати сутність корпоративних ризиків та визначити їх вплив на безперервність діяльності суб'єктів господарювання;
- розкрити залежності між корпоративними ризиками та об'єктами бухгалтерського обліку;
- побудувати карту ідентифікації ризиків підприємницької діяльності за даними фінансової звітності;
- набути практичних навичок проведення експрес-діагностики для ідентифікації та оцінки рівня корпоративних ризиків за даними фінансової та податкової звітності;

- визначити переваги і недоліки вітчизняних і закордонних методів і моделей діагностики реального та фіктивного банкрутства;
- набути практичних навичок використання індикаторного підходу в оцінюванні ризиків підприємницької діяльності;
- комплексної діагностика економічної надійності контрагентів та обґрунтування заходів щодо співпраці з ними;
- провести експрес-оцінку рівня податкового ризику в контексті його впливу на безперервність діяльності суб'єктів господарювання;
- набути вмінь щодо побудови карти корпоративних ризиків та на її основі вибору політик управління ризиками.

Загальна тривалість програми – 12 (дванадцять) годин, в тому числі 4 (чотири) години лекцій та 8 (вісім) годин практичних занять, яка розрахована на 2 календарних дні.

Обсяг Програми складається з 5 (п'яти) тем:

Тема 1. Теоретичні основи виникнення корпоративного ризику та його впливу на безперервність діяльності підприємства.

Тема 2. Нормативне обґрунтування діагностики корпоративних ризиків як напряму діяльності аудитора.

Тема 3. Бухгалтерський облік як джерело ідентифікації корпоративних ризиків.

Тема 4. Аналітичний інструментарій діагностики корпоративних ризиків.

Тема 5. Оцінка імовірності банкрутства та виявлення фіктивних банкрутів.

1. ПЛАН ПРОГРАМИ ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ

Програма освітнього заходу розрахована на 12 (дванадцять) годин.

Тривалість освітнього заходу – 12 годин, яка розрахована на 2 календарні дні.

Обсяг програми – 12 годин, в тому числі 4 години лекцій та 8 годин практичних занять:

(години)

№ теми	Назва теми	Обсяг	Лекції	Практичні заняття
1-й день				
1.	Теоретичні основи виникнення корпоративного ризику та його впливу на безперервність діяльності підприємства.	1	1	-
2	Нормативне обґрунтування діагностики корпоративних ризиків як напряму діяльності аудитора.	1	1	-
3.	Бухгалтерський облік як джерело ідентифікації корпоративних ризиків.	4	1	3
2-й день				
4.	Аналітичний інструментарій діагностики корпоративних ризиків.	4	-	4
5.	Оцінка імовірності банкрутства та виявлення фіктивних банкрутів.	2	1	1
Всього тривалість заходу		12	4	8

2. ЗМІСТ ТЕМ ПРОГРАМИ ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ

Тема 1. Теоретичні основи виникнення корпоративного ризику та його впливу на безперервність діяльності підприємства

Сутність корпоративного ризику як наслідку невизначеності внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Визначення корпоративного ризику як причини можливих втрат, передумови недосягнення поставленої мети та результату невизначеності господарської діяльності. Склад і характеристика корпоративних ризиків, що впливають на безперервність діяльності суб'єктів господарювання: ризик зниження фінансової стабільності, ризик неплатоспроможності, відсотковий, валютний, структурний, податковий,

кредитний, майновий, корупційний ризики, ризик банкрутства та інші. Характеристика рівнів ризику – допустимого, критичного та катастрофічного – з позиції їх впливу на фінансову стійкість, капітал, активи, прибутковість і можливість продовження діяльності підприємства.

Тема 2. Нормативне обґрунтування діагностики корпоративних ризиків як напрямку діяльності аудитора.

Нормативне забезпечення процедур ідентифікації та оцінювання корпоративних ризиків у діяльності аудитора. Вимоги МСА 315 «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища», МСА 570 «Безперервність діяльності» та МСА 520 «Аналітичні процедури». Роль аудитора у виявленні ризиків суттєвого викривлення фінансової звітності, оцінці зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, галузевих чинників, характеру бізнес-операцій та фінансових результатів. Використання аналітичних процедур для виявлення незвичайних операцій, подій, тенденцій, коефіцієнтів та інших показників, що можуть свідчити про підвищений рівень корпоративного ризику.

Тема 3. Бухгалтерський облік як джерело ідентифікації корпоративних ризиків.

Роль бухгалтерського обліку та фінансової звітності у формуванні інформаційної бази для виявлення корпоративних ризиків. Розмежування ризиків на ризик-причину та ризик-наслідок. Визначення умов, за яких ризик може бути відображений в обліку та фінансовій звітності. Вплив ризиків на об'єкти бухгалтерського обліку: запаси, дебіторську заборгованість, грошові кошти, основні засоби, нематеріальні активи, фінансові інвестиції, кредити, позики, кредиторську заборгованість, готову продукцію та інші активи і зобов'язання. Формування карти корпоративних ризиків за даними фінансової звітності підприємства. Використання Балансу, Звіту про рух грошових коштів, Приміток до річної фінансової звітності та інших форм звітності для виявлення наслідків кредитного, валютного, майнового, виробничого ризику, ризику

зниження платоспроможності, ризику зміни вартості активів та ризику підприємницької діяльності.

Тема 4. Аналітичний інструментарій діагностики корпоративних ризиків.

Зміст, призначення та види аналітичних процедур, які використовуються аудитором при діагностиці корпоративних ризиків за даними фінансової звітності. Застосування експрес-аналізу, структурно-динамічного аналізу, коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості, аналізу прибутковості, аналізу безбитковості та оцінки імовірності банкрутства. Ідентифікація ризику недостовірної фінансової інформації за допомогою карти Беніша та фінансових індикаторів, що можуть свідчити про маніпулювання показниками звітності. Проведення експрес-аналізу схильності підприємства до впливу корпоративних ризиків за даними Балансу та Звіту про фінансові результати. Оцінювання дотримання фінансової рівноваги, «золотих правил» фінансових пропорцій та взаємозв'язку між темпами зміни активів, доходу і прибутку. Застосування коефіцієнтів ліквідності, платоспроможності, оборотності, фінансової незалежності та рентабельності для оцінки фінансової стійкості підприємства. Інтерпретація допустимого, критичного та катастрофічного рівнів ризику на основі відхилення фактичних показників від еталонних значень. Використання аналізу безбитковості, показників маржинального доходу, точки безбитковості та запасу міцності для оцінювання ризику втрати прибутковості діяльності.

Тема 5. Оцінка імовірності банкрутства та виявлення фіктивних банкрутів.

Сутність фінансової неспроможності та банкрутства підприємства. Ознаки реального, технічного, навмисного та фіктивного банкрутства. Використання методик прогнозування банкрутства для оцінювання перспектив збереження платоспроможності та безперервності діяльності підприємства. Аналіз показників поточної ліквідності, рентабельності активів, забезпеченості поточної діяльності власними засобами та фінансової автономії. Застосування

методики поглибленого аналізу фінансового стану неплатоспроможних підприємств, моделі Бівера та багатофакторної моделі R-рахунку. Визначення імовірності банкрутства підприємства у коротко- та довгостроковій перспективі. Формування узагальненої карти корпоративних ризиків за рівнем імовірності виникнення та силою впливу на зміну капіталу й безперервність діяльності підприємства.

3. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ

Методичне забезпечення Програми освітнього заходу включає:

- навчально-методичний посібник, який містить: опорний конспект лекцій за темами освітнього заходу та набір практичних ситуацій;
- презентаційний матеріал.

4. ФОРМИ ТА МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ

Дана Програма буде проводитись:

- в очній формі в навчальній аудиторії або
- в дистанційній формі в онлайн-режимі з застосуванням платформи ZOOM.

Форма проведення освітнього заходу залежить від узгодженої політики й рішень Президента, Уряду та Верховної Ради щодо проведення необхідних соціально-економічних заходів пов'язаних з військовим станом.

Місце проведення освітнього заходу:

– при очній формі в навчальній аудиторії – м. Запоріжжя, м. Києва, інших регіони України з урахуванням заявок поданих аудиторами щодо обраної теми освітнього заходу.

– в дистанційній формі – м. Запоріжжя, м. Київ через застосуванням платформи ZOOM.

5.ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ОСВІТНЬОГО ЗАХОДУ

За наслідками участі в освітньому заході аудитори повинні **знати:**

– теоретичні основи виникнення корпоративних ризиків та їх класифікацію, а також вплив різних видів ризиків на безперервність діяльності підприємства;

– рівні ризику (допустимий, критичний, катастрофічний) та підходи до їх оцінювання з урахуванням імовірності настання і величини можливих втрат;

– вимоги МСА 315, МСА 570, МСА 520 щодо ідентифікації, оцінювання та аналізу ризиків суттєвого викривлення і безперервності діяльності;

– інформаційні джерела ідентифікації ризиків, зокрема фінансову звітність (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Примітки);

– підходи до розмежування ризику-причини та ризику-наслідку та їх відображення в системі бухгалтерського обліку;

– вплив корпоративних ризиків на об'єкти бухгалтерського обліку (активи, зобов'язання, капітал, доходи, витрати);

– сутність та види аналітичних процедур, що застосовуються при діагностиці ризиків (експрес-аналіз, коефіцієнтний аналіз, аналіз тенденцій);

– систему фінансових показників (ліквідності, платоспроможності, оборотності, фінансової стійкості, рентабельності) та їх нормативні значення для оцінки ризиків;

- інструменти виявлення ризику недостовірної фінансової інформації (зокрема модель Беніша);
- методи аналізу безбитковості та їх роль у визначенні ризику втрати прибутковості;
- основні методики прогнозування банкрутства (модель Бівера, R-рахунок, аналіз фінансового стану) та критерії оцінки імовірності неплатоспроможності;
- ознаки реального, технічного, навмисного та фіктивного банкрутства.

За наслідками участі в освітньому заході аудитори повинні **вміти:**

- застосовувати вимоги МСА при ідентифікації та оцінюванні ризиків за даними фінансової звітності;
- аналізувати фінансову звітність підприємства з метою виявлення ознак корпоративних ризиків та їх впливу на показники діяльності;
- формувати карту корпоративних ризиків на основі даних фінансової звітності;
- використовувати аналітичні процедури (структурно-динамічний аналіз, коефіцієнтний аналіз, аналіз тенденцій) для діагностики ризиків;
- розраховувати та інтерпретувати ключові фінансові коефіцієнти з метою оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства;
- виявляти ознаки маніпулювання фінансовою звітністю із застосуванням фінансових індикаторів (зокрема моделі Беніша);
- оцінювати ризик втрати прибутковості на основі аналізу безбитковості та показників маржинального доходу;
- здійснювати оцінку імовірності банкрутства із застосуванням відповідних моделей та інтерпретувати отримані результати;
- формувати професійне судження щодо рівня ризиків та їх впливу на безперервність діяльності підприємства;
- документувати результати аналітичних процедур та обґрунтовувати висновки аудитора щодо ризиків і фінансового стану суб'єкта господарювання.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258 – VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Міжнародний стандарт аудиту 210 “Узгодження умов аудиторських завдань”. URL: https://stud.com.ua/67116/audit_ta_buhoblik/mizhnarodniy_standart_auditu_uzgodzhennya_umov_auditorskih_zavdan#google_vignette
3. Міжнародний стандарт аудиту 240 “Відповідальність аудитора щодо шахрайства при аудиті фінансової звітності” URL: https://stud.com.ua/67116/audit_ta_buhoblik/mizhnarodniy_standart_auditu_uzgodzhennya_umov_auditorskih_zavdan#google_vignette
4. Міжнародний стандарт аудиту 300 “Планування аудиту фінансової звітності”. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN79800>
5. Міжнародний стандарт аудиту 315 «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб’єкта господарювання і його середовища». URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2020/07/IAASB-ISA-315-first-time-implementation-guidance-ukr.pdf>
6. Міжнародний стандарт аудиту 520 "Аналітичні процедури". URL: https://stud.com.ua/67142/audit_ta_buhoblik/mizhnarodniy_standart_auditu_alitichni_protседuri
7. МСЯК 1 / ISQM 1 “Управління якістю для фірм, що виконують завдання з аудиту або огляду фінансової звітності” URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/4_ISQM_1_Final_Standard_\(Not_Formatted\)\(uk\)%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/4_ISQM_1_Final_Standard_(Not_Formatted)(uk)%20(2).pdf)
8. Гнилицька Л. Optimization of Information Analytical Support for Assessing the Reliability of Counterparties from the Standpoint of Economic Security. TEM Journal 2021. 10 (1), С. 292–297 . DOI: 10.18421/TEM101-36